

susanna.rahkonen@stm.fi
kirjaamo@stm.fi

Lausuntopyyntö STM001:00/2016, 8.9.2016

**Vantaan kaupungin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle
toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain ja
toimeentulotuesta annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien
muuttamisesta**

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää Vantaan kaupungilta lausuntoa laeista hallituksen esitykseen toimeentulotukilain muuttamisesta annetun lain ja toimeentulotuesta annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta. Esityksessä tarkennetaan toimeentulotukihakemusten siirtämiseen liittyviä säännöksiä, siirtymäajan toimintaa ja Kansaneläkelaitoksen ja kuntien välistä yhteistyötä. Esityksessä ei esitetä muutoksia toimeentulotuen myöntämisperusteisiin. Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2017.

Hallituksen esityksessä esitetään muutettavan toimeentulotukilain muuttamisesta annettua lakia, toimeentulotukilakia, kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia, kotoutumisen edistämisestä annettua lakia, lastensuojelulakia ja säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottotoyksiköistä annettua lakia.

Vantaan kaupunki toteaa lausunnossaan, että esitetyissä muutoksissa toimeentulotukilain muuttamisesta annettuun lakiin ja toimeentulotuesta annettuun lakiin on huomioitu oleellisia kohtia, jotka mahdollistavat paremmin sen, mitä perustoimeentulotuen myöntämisen ja maksatuksen siirtämisellä Kansaneläkelaitokselle tavoitellaan. Tavoitteena perustoimeentulotuen myöntämisen ja maksatuksen siirtämisellä Kansaneläkelaitoksen hoitamiseksi on muun muassa toimeentulotukiasiakkaiden yhdenvertaisuuden parantaminen, asiakkaiden asiointin sujuvuuden toteutuminen ja tehostetusta toiminnasta kunnille tulevat säästöt työvoimakustannuksissa (HE 358/2014).

Vantaan kaupunki pitää hyvänä sitä, että Kansaneläkelaitoksen toimesta asiakkaat saavat perustoimeentulotuen päätökset yhdenvertaisina, riippumatta asuinkunnastaan, koska myöntämisperusteisiin ei enää vaikuta asuinkunnan näkemykset myöntämisedellytyksistä. Vantaan kaupunki pitää hyvänä myös asiointin sujuvuuden toteutumista. Valtaosalla perustoimeentulotuen asiakkaista on ensisijaisena tulona jokin Kansaneläkelaitoksen maksama etuus, joten asiakkaiden asiointi perustoimeentulotukiasioissa helpottuu heidän asioidessaan vain yhdessä viranomaisessa.

Tavoitteista Vantaan kaupunki olisi toivonut, että kuntien työvoimakustannusten säästöt olisi huomioitu paremmin jo lainsäädäntötyön varhaisemmassa vaiheessa, jotta kunnat olisivat voineet suunnitelmallisesti ja hyvissä ajoin mitoittaa toimeentulotukityöhön tarvittavan toimistotyön henkilöstön resurssoinnin 1.1.2017 lukien. Vantaan kaupungin näkemyksen mukaan tavoitteet kunnan perustoimeentulotukeen resurssoidun henkilöstön työvoimakustannuksien vähennyksistä eivät ole edelleenkään, hallituksen esityksestä lakien muuttamisesta huolimatta, toteutumassa siten kun tavoite oli. Toimeentulotuen toimivalta jakautuu pitkälti 1.1.2017 lukien kahden eri viranomaisen välille.

Vantaan kaupungin näkemyksen mukaan toimeentulotukilakia olisi tullut muuttaa niin oleellisesti, että muutoksilla olisi varmistettu asiakasprosessin sujuvuus, tehokkuus, viivytyksetön toimeenpano sekä muutoksien vaikutusarvio paitsi asiakkaille myös kuntasektorin henkilöstökustannuksissa.

Perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksatuksen siirtäminen Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi ei tuo nykyisen lainsäädännön ja esitettyjen lakimuutoksienkaan johdosta Vantaan kaupungille merkittäviä henkilöstösäästöjä 1.1.2017 lukien. Kunnan henkilöstökustannuksien arvioidut vähennykset eivät ole toteutumassa tavoitteellisella tasolla johtuen toimeentulotukilain riittämättömistä korjauksista ja Kansaneläkelaitoksen ja kuntien asiakastietojen siirtoon liittyvien tiedonsiirtovälineiden kehittämisen viiveistä. Kahden toimijan yhteistyö asiakasasioissa edellyttää sujuvaa tiedonsiirtoa. Tiedonsiirron epäkohtana on sähköisen tiedonsiirron yhdensuuntainen toteutus Kansaneläkelaitoksesta kuntaan. Kansaneläkelaitos toimittaa 1.1.2017 lukien yhteiset asiakasasiat kuntaan sähköisellä järjestelmällään (Kelmu-e-Totu). Kunnassa järjestelmä ei ota vastaan Kansaneläkelaitoksen toimittamaa tietoa suoraan kunnan sähköiseen asiakastietorekisteriin. Kansaneläkelaitoksesta tullut asiakastieto joudutaan viemään manuaalisesti kunnassa kunnan omaan asiakastietorekisteriin ja ohjaamaan henkilöstötyövoimalla kunnan sisällä oikeaan yksikköön/työntekijälle käsiteltäväksi. Tähän kunnat joutuvat resurssioimaan vahvasti toimistotyön henkilöstöä.

Kahden viranomaisen päällekkäinen toimivalta perustoimeentulotuen myöntämisessä ja toimeenpanossa 1.1.2017-31.3.2017 aiheuttaa hallituksen esityksessä olleessa toimintamallissa kunnille tiedonsiirtovelvoitteen Kansaneläkelaitokselle niistä asiakkaista, joille on myönnetty siirtymäajalle perustoimeentulotukea kunnasta. Tästä aiheutuu kunnalle henkilöstöä sitovaa työtä, koska kunnan myöntämästä päätöksestä tulee toimittaa Kansaneläkelaitokselle asiakkaan yksilöity päätös. Puutteellisen ja vain yksisuuntaisen tiedonsiirtojärjestelmän johdosta, tieto myönnetystä päätöksestä voidaan antaa kunnasta Kansaneläkelaitokselle vain puhelimitse tai maapostilla, koska kuntien ja Kansaneläkelaitoksen välillä ei ole tietoturvallista kahdensuuntaista sähköistä tiedonsiirtämisen järjestelmää asiakirjojen siirtämiseen.

Myös perustoimeentulotuen siirtymäsäännökset 1.1.2017 lukien tuovat kunnalle toimistohenkilöstön resurssien tarvetta. Hallituksen esityksen mukaan asiakkaan Kansaneläkelaitokseen tammikuussa 2017 toimittama toimeentulotukihakemus tulee siirtää kuntaan, jos hakemus kohdistuu toimeentulotukitarpeeseen vuodelle 2016. Kunta vastaanottaa hakemuksen Kansaneläkelaitoksen sähköisestä järjestelmästä ja vie sen kunnan asiakasrekisteriin manuaalisesti. Hakemukset, jotka tulevat kuntaan 1.1.2017 jälkeen, ja joilla haetaan perustoimeentulotukea 1.1.2017 lukien, kunnan tulee toimittaa maapostilla Kansaneläkelaitokselle ja hallintolain 21 §:n mukaisesti siirrosta tulee ilmoittaa asiakkaalle. Hakemusten siirtely eri viranomaisten välillä tulee olemaan varsinkin siirtymäajalla kunnissa henkilöstöä kuormittavaa.

Perustoimeentulotuen Kela-siirron taloudellisia vaikutuksia on arvioitu hallituksen esityksessä 358/2014 sekä vuosien 2016-2019 ja vuosien 2017-2020 julkisen talouden suunnitelmissa. Toimeentulotuen alikäytön arvioidusta vähenemisestä johtuvan menojen nousun arvioidaan olevan edelleen vajaa 90 milj. euroa, ja aiemman 326 milj. euron sijasta kuntien rahoitusosuuden vuonna 2017 arvioidaan olevan noin 330 milj. euroa. Vantaan kaupunki toteaa, että toimeentulotuen alikäytön vähentymisen sekä mahdollisesti ennakoitua suuremman tulevien vuosien toimeentulotuen kasvun vaikutukset tulee huomioida kuntien kokonaisrahoitusta ja sen tasapainoa arvioitaessa. Samoin kuntien rahoituksessa

tulee huomioida kuntiin jäävien toimeentulotuen osien todellinen henkilöstöresurssien, tietojärjestelmien sekä muun resursoinnin tarve.

Vantaan kaupunki pitää erittäin hyvänä, että lainsäädäntöön on tuotu vahva yhteistyön velvoite Kansaneläkelaitoksen ja kunnan viranomaisten välille toimeentulotukiasiakkaiden asioiden käsittelyssä. Tätä yhteistyön velvoitetta edelleen korostetaan hallituksen esityksessä lakien muuttamisessa. Vantaan kaupunki pitää hyvänä hallituksen esitystä korostaa yhteistyötä, mutta edelleen toteaa, että yhteistyön sujuva, ja kunnan henkilöstöresursseja säästävä toiminta olisi edellyttänyt viranomaistoimijoiden kesken kahdenkeskeisen tiedonsiirron sujuvaa varmistamista ja suunnittelua.

Lausunnossaan Vantaan kaupunki ottaa kantaa vain niihin hallituksen esityksessä olleisiin pykäliin, jotka oleellisesti vaikuttavat kunnan toimintaan perustoimeentulotuen myöntämisen ja maksatuksen siirtyessä Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi. Säännöksiin, jotka liittyvät Kansaneläkelaitoksen toimintaan ja toiminnan tehostamiseen Vantaan kaupunki ei ota kantaa.

Laki toimeentulotukilain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

4 § Esityksessä pykälässä säädetään niitä sosiaalihuoltolain säännöksiä, joita Kansaneläkelaitoksen tulee soveltaa perustoimeentulotukeen liittyvissä tehtävissä.

Vantaan kaupunki pitää tältä osin esitettyä lakimuutosta erittäin hyvänä. Toimeentulotuki on, ja on perinteisesti ollut, sosiaalihuoltoa. Lakia ei ole tältä osin muutettu. Vantaan kaupunki pitää tärkeänä, että perustoimeentulotukea ei nähdä muutoksen johdostakaan osana sosiaalivakuutusta, vaan taustalla tulee säilyä lähtökohta perustoimeentulotuesta osana sosiaalihuoltoa.

14 § Toimeentulotuen myöntäminen kunnassa kiireelliseen ja välttämättömään toimeentulotukeen. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, joka antaisi kunnalle mahdollisuuden myöntää kiireellisen ja välttämättömän toimeentulotuen tilanteessa, jossa perustoimeentulotuesta ei ole voimassaolevaa päätöstä ja kiireellisen ja välttämättömän toimeentulotuen tarve ajoittuu Kansaneläkelaitoksen aukioloaikojen ulkopuolelle. Esityksessä todetaan, että tällaisessa tilanteessa kunta myöntäisi kiireellisen ja välttämättömän, lyhytaikaiseksi tarkoitetun ja määrältään vähäisen taloudellisen tuen ehkäisevänä toimeentulotukena.

Vantaan kaupunki pitää esitettyä muutosta erittäin hyvänä. Tässä muutoksessa tarkentuu se, että Kansaneläkelaitos vastaa kiireellisestä ja välttämättömästä perustoimeentulotuesta, eikä päätöksentekoa voida siirtää Kansaneläkelaitoksen aukioloaikoina kunnan sosiaalipäivystyksen hoidettavaksi. Vaikka lakimuutoksessa asia on selkeästi esitetty, Vantaan kaupunki pitää tärkeänä, että Kansaneläkelaitoksen ja kuntien välille tulee saada yhteinen selkeä toimintamalli, jotta kiireellisen ja välttämättömän toimeentulotuen tarpeessa olevia asiakkaita ei ohjata Kansaneläkelaitoksen aukioloaikojen jälkeenkään sellaiseen kunnan palveluun, johon kunta ei voi vastata.

14 d § Toimeentulotukea koskevan asian siirtäminen Kansaneläkelaitoksesta kuntaan. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että Kansaneläkelaitos siirtää täydentävää toimeentulotukea koskevan hakemuksen kuntaan, vain jos asiakas sitä erikseen pyytää. Lisäksi edellytetään, että asiakas on esittänyt muita menoja kuin perusosaan (7 a §) ja muihin perusmenoihin (7 b §) sisältyviä menoja.

Esityksen mukaan asiakkaan pyyntö perusosaan tai muihin perusmenoihin sisältyvien menojen käsittelystä täydentävänä toimeentulotukena ei tuo Kansaneläkelaitokselle hakemuksen siirtämisvelvoitetta täydentävän toimeentulotuen osalta kuntaan. Vantaan kaupunki katsoo, että kirjallisen täydentävän toimeentulotuen hakemuksen siirtämisen rajoite Kansaneläkelaitoksesta kuntaan on aivan välttämätön kunnan henkilöstöresurssoinnit huomioiden. Vantaan kaupunki kuitenkin korostaa hallintolain mukaisesti tällaisessa tilanteessa asiakkaille annettavaa neuvontaa. Asiakkailla tulee olla selkeästi tieto siitä, että täydentävän toimeentulotuen hakeminen myös edellä mainittuihin menoihin mahdollistuu omatoimisesti kuntaan toimitetulla täydentävän toimeentulotuen hakemuksella.

Vantaan kaupunki haluaa täsmentää, että täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki on kunnassa lähtökohtaisesti sosiaalityön työväline. Perustoimeentulotuen myöntämisen ja maksatuksen siirtäminen Kansaneläkelaitokselle vapauttaa sosiaalityön ammatillisen henkilöstön resurssia suunnitelmallisempaan ja asiakkaita kohtaavampaan sosiaalityöhön. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarve voidaan arvioida asiakkaan tapaamisella yhdessä asiakkaan kanssa jolloin voidaan paremmin huomioida asiakkaan yksilöidyt tarpeet. Hallituksen esityksessä 14 d §:n muutosta perustellaan asiakkaiden itsemääräämisoikeuden lisäämisellä, hallinnollisella tehokkuudella sekä kunnan sosiaalityön resurssien vapautumisella ja kohdentumisella osaamista vastaaviin tehtäviin. Vantaan kaupunki pitää esitettyä muutosta hyvänä ja välttämättömänä.

Perusosaan kuuluvat menot on lueteltu toimeentulotukilain 7 a pykälässä. Hallituksen esityksessä tarkennetaan, että lain 7 a §:ssä mainituilla "muilla vastaavilla henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvilla menoilla" tarkoitetaan sellaisia menoja, joita ei ole oikeustapausten tai vakiintuneen käytännön mukaan katsottu erikseen toimeentulotuessa huomioitaviksi menoiksi. Näiden menojen osalta Kansaneläkelaitos ei myöskään siirtäisi edes asiakkaan pyynnöstä hakemusta käsiteltäväksi täydentävänä toimeentulotukena kuntaan. Esityksessä mainitaan tällaisina menoina muun muassa viivästys- ja perintälaskut sekä lainan- luottojen lyhennykset. Vantaan kaupunki pitää esitystä myös tältä osin erittäin hyvänä, koska kyseisiin menoihin lähtökohtaisesti ei myönnetä toimeentulotukea, joten niiden siirtäminen Kansaneläkelaitoksesta kunnan päätäntään ei olisi asiakasnäkökulmasta tarkoituksenmukaista ja siirtäminen aiheuttaisi kunnissa huomattavaa etuuskäsittelyhenkilöstön resurssointia kielteisten päätösten työstämiseen.

18 § Toimeentulotuen tarkistaminen ja tarkistaminen ilman erillistä päätöstä. Voimassaolevan toimeentulotukilain 18 §:n 1 momentin mukaan toimeentulotuki tarkistetaan, jos henkilön tai perheen olosuhteissa tai tuen tarpeessa tapahtuu tai on tapahtunut muutoksia.

Vantaan kaupunki pitää hyvänä, että tulojen muutoksista johtuva toimeentulotuen tarkistaminen saadaan Kansaneläkelaitoksen toimesta valtakunnallisesti linjattua yhdenmukaiseksi ja tätä tukemaan on hyvä, että lain esitysluonnoksessa on menettelyä tarkennettu. Vantaan kaupunki yhtyy näkemykseen, että esimerkiksi etuustulo tai jokin muu kuin ansiotulo tai korvaus tulee lisätä

tarkastuslaskelmalla sen kuukauden tuloksi, jolloin se on maksettu. Vantaan kaupunki pitää myös tärkeänä, että tarkistamisen yhteydessä asiakkaan olosuhteet ja hänen käytettävissä olevat tulot huomioidaan.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi pykälään uusi 3 momentti, jonka mukaan Kansaneläkelaitos voisi tarkistaa perustoimeentulotuen määrää ilman erillistä päätöstä tietyissä tilanteissa. Toiminta vastaa Vantaan kaupungissa vakiintunutta käytäntöä. Mikäli asiakkaalla on voimassaoleva myönteinen päätös perustoimeentulotuesta, hän voi toimittaa päätöksen voimassaoloaikana erääntyvän perustoimeentukeen oikeuttavan laskun kuntaan, jolloin laskuun myönnetään perustoimeentulotukea ilman erillistä päätöstä. Näin toimivat useammat kunnat ja toiminta on osoittautunut sujuvaksi. Vantaan näkemys 18 §:n 3 momentin lisäykseen on siten kokemukseen perustuen myönteinen.

Vantaa on kunnista ainoa, jossa toteutetaan Kuntakokeilu toimeentulotuen käsittelystä yhdessä Kelan kanssa. Vantaalaiset asukkaat voivat jättää toimeentulotukihakemuksensa ja hakemusten liitteet sekä toimeentulotukeen oikeuttavat laskut kaikkiin neljään Vantaan Kansaneläkelaitoksen toimistoon. Asiakkaiden perustoimeentulotukeen oikeuttavien laskujen toimittaminen Kansaneläkelaitokseen on osoittautunut haasteelliseksi. Mikäli asiakkaalla on ollut Kansaneläkelaitoksessa vireillä jokin ratkaisua odottava etuus, asiakkaan toimittama perustoimeentulotukeen oikeuttava lasku on muutamissa tapauksissa ohjautunut väärän etuuslajin liitteeksi ja näin perustoimeentulotukeen oikeuttavan laskun maksaminen on kunnassa viivästynyt. Kansaneläkelaitos käsittelee suuren osan asiakkaiden ensisijaisista etuuksista, sekä 1.1.2017 lukien myös viimesijaisen etuuden. Ilman hakemusta saapuneista perustoimeentulotukeen oikeuttavista laskuista voi tulla Kansaneläkelaitokselle haasteita. Kansaneläkelaitoksen tulisi saada toimeentulotukeen oikeuttavat laskut viiveettä kohdistumaan oikeaan etuuteen ja siten 18 §:n 3 momentin mukaisesti maksuun, ilman erillistä päätöstä. Voimassaolevaan perustoimeentulokipäätökseen toimitettava perustoimeentulotukeen oikeuttava lasku voi tilanteesta riippuen edellyttää myös kiireellistä toimeenpanoa.

18 a § Salassapidettävien tietojen luovuttaminen. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan tarkentavaa sääntelyä, jonka mukaan kunnan tulee antaa Kansaneläkelaitokselle oma-aloitteisesti perusosan alentamisharkinnassa tarvittavat tiedot. Tätä on tarkennettu viittaamalla alentamisharkintaa koskevan 10 §:n 1 momentin 2, 3 ja 4 kohtiin sekä 3 momentin 1 ja 2 kohtiin. Tietojen luovuttaminen alentamisharkintaa varten koskisi kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettua maahanmuuttajaa, joka ei ole työvoimahallinnon toimenpiteiden piirissä ja joka on laiminlyönyt velvollisuutensa osallistua kotoutumissuunnitelmaan ja kotoutumiseen liittyviin häntä velvoittaviin toimiin. Lisäksi alentamisharkintaa varten tiedot voisi luovuttaa kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain soveltamisalan piiriin kuuluvasta henkilöstä, joka on laiminlyönyt velvollisuutensa osallistua kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelmaan liittyviin ja lain tarkoittamiin kuntoutujaa velvoittaviin toimiin.

Vantaan kaupungilla ei ole tähän huomautettavaa. Kunnan sosiaalialan ammatillisella henkilöllä säilyy vahvasti harkinta siihen onko henkilön kokonaistilanne huomioiden perusosan alentaminen kohtuullista. Mikäli kunta ei anna oma-aloitteisesti

Kansaneläkelaitokselle tietoa henkilön moitittavasta toiminnasta, Kansaneläkelaitoksella ei ole mahdollisuutta alentaa perusosaa. Esityksessä todetaan, että säännöksen tarkoituksena on antaa kunnalle mahdollisuus harkita tietojen luovuttamista, koska kunnan sosiaaliviranomaisilla on parhaat edellytykset arvioida henkilöiden kokonaistilannetta, jolloin välttyään kaavamaiselta massamuotoiselta tietojen siirtelyltä.

18 §:n 3 momentissa esitetään, että Kansaneläkelaitoksen tulee antaa kunnalle oma-aloitteisesti tiedot perustoimeentulotuen alentamispäätöksestä. Tästä on sääntelyä myös 10 §:n 2 momentissa.

Tämä on välttämätöntä, koska jo nykyinen lainsäädäntö lähtee siitä, että perusosan alentamisen jälkeen asiakas ohjataan Kansaneläkelaitoksesta kuntaan suunnitelman tekemistä varten ja kunnan sosiaalialan ammatillisen henkilön ja asiakkaan yhdessä tekemä suunnitelma voi muuttaa Kansaneläkelaitoksen näkemystä perusosan alentamisesta, mikäli asiakas toimittaa suunnitelman Kansaneläkelaitokselle. Vantaan kaupunki katsoo, että myös ne kuntalaiset tulisi saada kunnan palveluihin, jotka mahdollisesti eivät itse kykene palveluita hakemaan. Toimeentulotuen päätöksenteossa on näkökulma, että tuki on luonteeltaan tarkoitettu tilapäiseksi ja lyhytaikaiseksi. Vantaan kaupunki näkee, että tieto perusosan alentamisesta tulee antaa kuntaan, jotta kunnalla on tieto asiakkaasta, jonka perusosaa on moitittavan menettelyn johdosta Kansaneläkelaitoksessa alennettu, jolloin kunta pystyy tarjoamaan asiakkaalle hänen mahdollisesti tarvitsemiaan palveluita.

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta

11 § Huomioon otettavat tulot. Pykälään ehdotetaan säädettäväksi uusi 2 momentin 7 kohta. Kyseisellä säännöksellä toimeentulotukea laskettaessa tuloina ei otettaisi huomioon lastensuojelulaissa (417/2007) tarkoitettua taloudellista tukea asumisen ja toimeentulon turvaamiseksi jälkihuollossa. Säännöksellä selkeytettäisiin lastensuojelulain ja toimeentulotukilain välistä suhdetta. Esitys lähtee siitä, että jälkihuoltonuoren taloudellisen tuen tarkoituksena ei lähtökohtaisesti ole kattaa kaikkea normaalejakin elämisen perusmenoja, joten sitä on tarkoitettu voitavan myöntää toimeentulotuen ohessa.

Vantaan kaupunki katsoo, että tällä sääntelyllä selkeytetään lastensuojelulain 76 a §:n sääntelyä ja esitys täsmentää asiakkaiden yhdenvertaisuutta toimeentulotukilain näkökulmasta. Jälkihuoltonuorella on siten oikeus perustoimeentulotukeen toimeentulotukilain mukaisesti siitä kunnassa, jossa hän oleskelee, eikä oleskelukunnan maksamaa perustoimeentulotukea voida periä siitä kunnasta, joka on vastannut sijaishuollon kustannuksista. Oleskelukunnan maksaman toimeentulotuen perintä voidaan siten tehdä vain täydentävän toimeentulotuen kustannuksista sijoituksesta vastaavalta kunnalta. Vantaan kaupungilla ei ole esitykseen huomautettavaa.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 27 §:n muuttamisesta

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta mahdollistaa Kansaneläkelaitokselle oikeuden toimittaa tiedot henkilöistä, jotka työmarkkinatuen ja työttömyyspäivärahan maksupäivien osalta täyttävät 3 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdissa säädetyt edellytykset aktivointisuunnitelman tekemiselle. Lain 27 §:ään esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säännellään Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta toimittaa tietoja kunnalle. Esitystä perustellaan sillä, että tiedot

ovat tarpeen, jotta kunta voi laatia 3 §:n tarkoittaman aktivointisuunnitelman henkilöille, joiden aktivointisuunnitelman laatimisesta kunta vastaa. Kansaneläkelaitoksen olisi siten luovutettava kunnalle tiedot työttömistä alle 25-vuotiaista henkilöistä, joiden pääasiallinen toimeentulo on viimeisen neljän kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen sekä tiedot 25 vuotta täyttäneistä henkilöistä, joiden pääasiallinen toimeentulo on viimeisen 12 kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen.

Vantaan kaupunki katsoo, että kyseisen lain perusteella Kansaneläkelaitoksen ei tule toimittaa kunnalle tietoja kaikista alle 25-vuotiaista henkilöistä, joiden pääasiallinen toimeentulo on viimeisen neljän kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen eikä tietoja 25 vuotta täyttäneistä henkilöistä, joiden pääasiallinen toimeentulo on viimeisen 12 kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen. Vantaan kaupungin näkemyksen mukaan Kansaneläkelaitoksen tulee antaa kunnalle tiedot vain niistä henkilöistä, joiden osalta TE-toimisto on hoitanut lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta asetetut velvollisuudet. Vantaan kaupunki katsoo, että kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (3 §) TE-toimiston palvelut ovat ensisijaisia kunnan sosiaalipalveluihin nähden. Laissa kuntouttavasta työtoiminnasta (3 §) on määritelty ne työttömät, joille kunnan on käynnistettävä aktivointisuunnitelma. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta määrittää siten myös kunnan toimivallan heidän asioissaan. Kansaneläkelaitoksen luovuttama tieto muista työttömistä perustoimeentulotuen asiakkaista olisi siten kunnassa tietoa, jota ei kuitenkaan voitaisi käyttää toimivallan puuttuessa.

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 87 a §, joka koskee Kansaneläkelaitoksen velvollisuutta luovuttaa kunnalle tieto maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Tiedot tarvitaan lain 10 §:n 1 momentissa tarkoitetun alkukartoituksen järjestämistä varten. Säännöksen mukaan kunta käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Tässä laissa sen 3 §:ssä maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti.

Säännöksen lisääminen kotoutumislakiin on tarpeellinen, koska jatkossa kunta ei saa enää omasta asiakastietojärjestä tietoa kunnan alueella asuvasta toimeentulotuen saajasta, jolle kunnan on velvollisuus tehdä alkukartoitus ja mahdollinen kotoutumissuunnitelma. Kunnan vastuu alkukartoitukseen ja mahdolliseen kotoutumissuunnitelmaan kohdistuu vain niihin henkilöihin, jotka eivät ole työmarkkinoiden käytettävissä eivätkä siten kuulu TE-hallinnon toimintavastuulle. Näin ollen Kansaneläkelaitoksen tulisi ilmoittaa kuntaan vain ne perustoimeentulotukea saavat maahanmuuttajat, joille kunnan velvollisuus on tehdä alkukartoitus ja mahdollinen kotoutumissuunnitelma.

Kansaneläkelaitoksen tulisi huolehtia siitä, että kunnan alkukartoitukseen oikeutetut henkilöt ohjataan suoraan kuntaan, eikä esimerkiksi TE-toimiston palveluihin. Väärin ohjattuna kunta menettää valtion maksaman laskennallisen korvauksen (700 €), joka on

tarkoitettu kattamaan alkukartoituksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Kunta menettää korvauksen, mikäli asiakas on erheellisesti ohjattu asioimaan TE-toimistossa, josta hänet ohjataan kuntaan alkukartoituksen laatimista varten ja lisäksi tästä aiheutuu turhaa viivettä alkukartoituksen laatimisen suhteen. Kunnan vastuu alkukartoituksen laatimisesta kohdistuu vain niihin henkilöihin, jotka eivät ole työmarkkinoiden käytettävissä ja vain heidän osaltaan tieto tulee toimittaa Kansaneläkelaitoksesta kuntaan.

Laki lastensuojelulain 25 §:n muuttamisesta

Kansaneläkelaitos esitetään lisättäväksi lastensuojelulain mukaisten ilmoitusvelvollisten joukkoon. Näin ollen myös Kansaneläkelaitoksen palveluksessa oleva henkilö olisi velvollinen viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos hän on tehtävässään saanut tietää sellaisia seikkoja, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on kyseisen henkilön arvion mukaan syytä selvittää.

Vantaan kaupunki pitää erittäin tärkeänä, että Kansaneläkelaitoksen toimihenkilöt olisivat lainsäädännöllä lastensuojelulain 25 §:ssä määriteltyjä ilmoitusvelvollisia toimijoita lastensuojeluilmoituksen tekijöinä salassapitosäännösten estämättä. Asian merkitys edelleen korostuu, kun viimesijainen taloudellisen tuen etuus siirtyy Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi 2017 lukien.

Siirtymävaiheen säännökset

Esityksessä esitetään, että Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus 1 päivästä joulukuuta 2016 lähtien ottaa vastaan ja ratkaista hakijan Kansaneläkelaitokselle toimittamat ja vuodelle 2017 kohdistuvat perustoimeentulotukihakemukset. Esityksessä todetaan, että ehdotettu sääntely porrastaisi ajallisesti Kansaneläkelaitokselle saapuvia hakemuksia ja helpottaisi osaltaan vuoden alussa syntyvää hakemusten mahdollista ruuhkautumista.

Vantaalla on tehty, ja edelleen tehdään, perustoimeentulotukipäätöksiä, joiden voimassaoloaika ulottuu vuodenvaihteen yli. Näin on menetelty, jotta perustoimeentulotuen siirtyminen Kansaneläkelaitokselle 1.1.2017 lukien sujuisi mahdollisimman hyvin. Siirtymäajalle 1.1.2017-31.3.2017 on toiminnalliset ohjeet ja suositukset (HE 358/2014). Siirtymäajalle kohdistuvien päätösten osalta kunta myös maksaa toimeentulotuen tekemiensä päätösten mukaisesti, tekee toimeentulotuen indeksitarkistukset ja käsittelee toimeentulotuen takaisinperintää koskevat asiat tekemiensä päätösten osalta sekä vastaa muutoinkin päätösten toimeenpanosta kokonaisuutena kattuen esimerkiksi mahdollisen muutoksenhakuvaiheen.

Mikäli toimeentulotuen perusosaan on tulossa indeksikorotus ensi vuodelle, ja mikäli indeksikorotus toteutetaan jo 1.1.2017, kunnassa joudutaan tekemään siirtymäajalle 1.1.2017-31.3.2017 tehtyihin päätöksiin korjauspäätökset uusine laskelmineen. Pääosin päätösten korjauspaine ajoittuisi joulukuulle ja tammikuun alkuun. Lisäksi Vantaa haluaa tuoda esiin, että Kansaneläkelaitos on rekrytoinut kunnista osaavaa ja kokenutta etuuskäsittelyn henkilöstöä, jotka aloittavat työn Kansaneläkelaitoksen palveluksessa jo marraskuun puolivälissä. Loppuvuodesta Vantaan toimeentulotukityössä on Kansaneläkelaitoksen rekrytoinnista johtuen merkittävää henkilöstövajetta. Tästä huolimatta, henkilöstön tulee kuitenkin

perustyönsä ohella kyetä hoitamaan kaikki ne erityiset tehtävät, joita toimeentulotuen siirtäminen Kansaneläkelaitokselle aiheuttaa.

Vantaan kaupunki pitää edellä kuvatun johdosta erittäin hyvänä sitä, että Kansaneläkelaitos voisi tehdä Kansaneläkelaitokseen 1.12.2016 jälkeen toimitetuista hakemuksista päätökset, mikäli toimeentulotuen tarve alkaa 1.1.2017 lukien. Näin toimien sekä Kansaneläkelaitos että kunnat osallistuisivat yhdessä vuodenvaihteen päätöksentekoon ja varmentaisivat yhteistyöllä sen, että toimeentulotukihakemukset saadaan käsiteltyä poikkeuksellisesta vuodenvaihteesta huolimatta sujuvasti ja lakisääteisessä ajassa.

Vantaan kaupunki toteaa vielä, että noin joka neljäs perustoimeentulotukihakemus toimitetaan Vantaalla kunnan sähköiseen järjestelmään. Kaikki ne joulukuussa kunnan sähköiseen järjestelmään toimitetut hakemukset, jotka koskevat toimeentulotuen tarvetta 1.1.2017 jäävät siten kunnan ratkaistavaksi niiden hakemusten lisäksi, jotka asiakkaat toimittavat joulukuussa kirjallisesti kuntaan. Näin ollen kunnan osuus toimeentulotukipäätöksistä, joiden voimassaoloaika alkaa 1.1.2017 tulee olemaan merkittävä, vaikka Kansaneläkelaitos ratkaisisikin jo joulukuussa vuodelle 2017 kohdistuvia toimeentulotukihakemuksia.

Yhteenvetona Vantaan kaupunki toteaa, että hallituksen esitykset eduskunnalle lakimuutoksista ovat merkittäviä parannusehdotuksia, jotka Vantaan näkemyksen mukaan mahdollistaisivat perustoimeentulotuen myöntämisen ja maksatuksen sujuvan siirtämisen kunnista Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi. Esityksessä on myös aiempaa selkeämpää sääntelyä hakemusten siirtämisestä Kansaneläkelaitoksen ja kuntien välillä. Kokonaisuutena Vantaan kaupunki suhtautuu erittäin myönteisesti esitettyihin lakimuutoksiin.

(Valmistelijat: Virve Flinkkilä, palvelupäällikkö, Assi Sihvonen, sosiaalityön esimies)

Jukka T. Salminen
Apulaiskaupunginjohtaja